

Liturgické zkracování?



OTEC ZDENĚK DRŠTKA

Dovolte mi, milí přátelé, abych se ještě na okamžik vrátil k jednomu jménu z naší minulé procházky Orientem. Je to jméno sv. Bazila Velikého, světce, učence, biskupa, teologa, učitele církve... zkrátka a dobře jedné z nejvýznamnějších osobností křesťanského starověku. Ostatně na začátku ledna najdeme v kalendáři jeho svátek – křesťanský Východ jej slaví 1., Západ pak 2. ledna. Krom toho v roce 2021 spatřilo světlo světa české vydání vynikající knihy o tomto světcovi – *Sofiologie Bazila Velikého z díla kardinála Tomáše Špidlíka.*

Možná vás překvapí, že život sv. Bazila byl docela krátký – dožil se pouhých osmačtyřiceti let. Za tuto dobu stihl dosáhnout vynikajícího vzdělání v Athénách, vyučovat řečnictví, přijmout křest, vykonat „okružní cestu“ mezi tzv. pouštními otci v Egyptě, Sýrii a Mezopotámii a sám se stát poustevníkem nedaleko Černého moře...

Poustevnická samota mu však nebyla souzena. Začali se kolem něj shromažďovat zájemci o podobný styl života a Bazilovi nezbylo, než dát jejich společnému životu nějakou strukturu. Vzniká tak základ řeholního života – pozdější řád sv. Bazila, dosud určující podobu většiny klášterů křesťanského Východu.

Roku 364 byl Bazil vysvěcen na kněze a po šesti letech na biskupa, a to ve svém rodišti jménem Caesarea. Během necelých devíti let své biskupské služby se proslavil po celém tehdejší křesťanském světě, udržoval rozsáhlou korespondenci s mnoha významnými současníky, sepsal nejedno vynikající dílo, organizoval život ve své diecézi – a také

dal vzniknout bohoslužebnému řádu, dosud známému jako „liturgie sv. Bazila Velikého“.

JAK TATO LITURGIE VYPADÁ?

V podstatě bychom ji mohli rozdělit do několika částí. V původní Bazilově podobě začíná společné slavení tzv. „liturgií katechumenů“. Nazývá se tak proto, že se jí mohli účastnit i dosud nepokřtění, kteří se připravovali na křest. Je zahájena velkou litaníí – sérií prosebných modliteb za svět, za církve, za potřebné... Následuje několik zpěvů, které připravují tzv. „malý vstup“ k oltáři.

Našími slovy řečeno, „bohoslužba slova“ zahrnuje žalm, novozákonní čtení (typicky z apoštolských listů) a evangelium, na které navazuje homilie. Poté jsou tradičně propuštěni katechumeni a konají se prosby. Ty už jsou součástí „liturgie věřících“. V následujícím „velkém vstupu“ jsou přinášeny chléb a víno k oltáři. Zajímavé je pozdravení pokoje, které má své místo právě zde – zjevně se odkazuje na slova evangelia: „Přinášíš-li svůj dar k oltáři...“ (Mt 5, 23). Následuje vyznání víry.

Vrcholem je eucharistická modlitba, tzv. anafora. Začíná – podobně jako na Západě – dialogem v prefaci. Pro Bazilovu liturgii, jako i pro všechny obřady antiošské tradice, je typické, že prosba o seslání Svatého Ducha – takřčená epikléze – následuje až po slovech ustanovení.

Součástí bezprostřední přípravy na přijímání je modlitba Páně a lámání chleba. Krom toho kněz do kalicha s krví Páně přilévá trochu horké vody se slovy „žár Svatého Ducha“. Po vlastním přijímání následuje společná modlitba díky, závěrečné požehnání a propuštění. Před odchodem ještě všichni přítomní dostávají tzv. antidóron – požehnaný, nikoli však proměněný chléb, z něhož byla během bohoslužby oddělena část určená k proměnění.

ZKRÁCENÁ VERZE?

Liturgie sv. Bazila se v současnosti používá jen při některých příležitostech – o postních nedělích (krom Květné), při velikonočním Triduu, v předvečer Vánoc a Zjevení Páně a pochopitelně o svátku sv. Bazila Velikého. V ostatních dnech ji nahrazuje kratší, úspornější liturgie sv. Jana Zlatoušého.

Je to zvláštní, protože Bazilova liturgie vznikla také jako „zkrácení“. Jak o tom píše v 5. století sv. Proklos: „Když svatý Bazil viděl netečnost a úpadek mezi lidmi, unavenými přílišnou délkou liturgie, zkrátil ji, aby vyléčil jejich netečnost.“

Jaká byla původní podoba bohoslužby, kterou sv. Bazil Veliký zjednodušil, to už dnes nejsme schopni zjistit. Je však pozoruhodné, že tak učinil s ohledem na lidi a k jejich prospěchu. Jistě totiž znal původní význam slova liturgie: lidské dílo, resp. dílo pro lidi. Bůh se totiž rád dává poznat v tom, co je skutečně lidské. Vždyť právě proto se skutečně stal člověkem.

Foto: Roman Albrecht - Člověk a víra

BOŽÍ INFLUENCER

TEXT ZBYNĚK PRAVENSKÝ
KRESBA CZINA

V LÉTĚ ROKU 2003 VYRAZILA CELÁ RODINA ACUTISŮ NA DOVOLENOU VE ŠPANĚLSKU. CESTOU PLÁNOVALI ZASTÁVKU V LURDECH, NA KTEROU SE CARLO VELICE TĚŠIL, NEBOŽ MILOVAL PŘÍBĚH O ZJEVENÍ PANNY MARIE MALÉ BERNADETTE.



CARLO S BABIČKOU NAVŠTÍVIL MUZEUM KLÁŠTERA LAS DESCALZAS REALES V MADRIDU.

